บทคัดย่อ

การถูกงูกัดเป็นปัญหาสำคัญที่ถูกละเลยในเขตชนบทของประเทศไทย การศึกษานิเวศวิทยาและพฤติกรรมของงูจะทำให้เราสามารถป้องกันการเกิดปัญหานี้ได้ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและศึกษานิเวศวิทยาเชิงพื้นที่ของงูพิษ ในพื้นที่เกษตรกรรมและเขตชุมชนในพื้นที่สงวนชีวมณฑลสะแกราช จังหวัดนครราชสีมา จากการทำโครงการเป็นเวลา 2 ปี 2558 ถึง 2560 นักวิจัยสำรวจพบงูพิษทั้งสิ้น 7 ชนิด จำนวน 100 ตัว ใน งูที่จับได้มากที่สุดคืองูเขียวหางไหม้ตาโต รองลงมาคือ งูเห่าพ่นพิษสยาม งูจงอาง งูเขียวหางไหม้ท้องเหลือง งูเห่าหม้อ งูสามเหลี่ยม และงูทับสมิงคลา ตามลำดับ จากการติดตามงูพิษ 6 ชนิด งูที่มีขนาดที่อยู่อาศัยเฉลี่ยใหญ่ที่สุดคืองูจงอางมีขนาด 524 เฮกแตร์ (n = 12) รองลงมาคือ งูสามเหลี่ยม 63 เฮกแตร์ (n = 4) งูเห่าพ่นพิษสยาม 22 เฮกแตร์ (n = 14) งูทับสมิงคลา 1.9 เฮกแตร์ (n = 1) งูเขียวหางไหม้ท้องเหลือง 0.21 เฮกแตร์ (n = 2) และงูเขียวหางไหม้ตาโต 0.16 เฮกแตร์ (n = 9) ตามลำดับ การเลือกที่อยู่อาศัยของงูแต่ละชนิดและแต่ละตัวมีความแตกต่างกัน ส่วนมากชอบอาศัยอยู่ในพื้นที่เกษตร สวนป่า และเขตชุมชน มีบางชนิดคืองูจงอางที่ชอบอาศัยอยู่ในป่าอนุรักษ์แต่ก็ออกมาหาอาหารในพื้นที่เกษตรและแหล่งชุมชนเช่นกัน ในระหว่างโครงการไม่พบผู้คนที่ถูกงูกัดแล้วถึงตาย แต่งูที่ทำการติดตาม 12 ตัว ตายจากการถูกฆ่าและจากกิจกรรมของมนุษย์ การให้ความรู้ความเข้าใจกับชุมชนและการช่วยจับงูออกจากอาคารบ้านเรือน สามารถช่วยชีวิตงูไว้ได้มาก

คำสำคัญ: งูพิษ วิทยุติดตาม ความขัดแย้งของมนุษย์และสัตว์ป่า นิเวศวิทยาเชิงพื้นที่ สะแกราช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

Abstract

Snake bite is important but neglected problem in rural area of Thailand. The ecological and behavioral study of snakes can help us prevent this problem. This project aimed to survey and study spatial ecology of poisonous snakes in human dominated areas of Sakaerat Biosphere Reserve, Nakhon Ratchasima province. From 2 years study, 2015 - 2017, we found 100 poisonous snakes of 7 species. The most abundant is *Cryptelytrops macrops*, followed by *Naja siamensis*, *Ophiophagus hannah*, *C. albolabris*, *Naja kaouthia*, *Bungarus fasciatus* and *B. candidus*, respectively. From 6 species we followed, *O. hannah* has the biggest mean home range of 524 ha (n = 12), followed by *B. fasciatus* 63 ha (n = 4), *N. siamensis* 22 ha (n = 14), *B. candidus* 1.9 ha (n = 1), *C. albolabris* 0.21 ha (n = 2) and *C. macrops* 0.16 ha (n = 9), respectively. Each individual snake of each species chooses different habitat types. Most of them prefer agricultural, forest plantation and human community areas. Only *O. hannah* lives in protected forest but forages in agricultural and village areas. In our project period, we found no fatal case of human snake bite but our 12 studied snakes were killed for food and from human activities. However, the activity to promote awareness of local people and the free snake rescue service from households can save many lives of snakes during our project period.

Key Words: Poisonous snake, radiotelemetry, human-wildlife conflict, spatial ecology, Sakaerat

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี